

## Препоръки за публични политики – прилагане на гражданските и експертните препоръки за приобщаваща цифровизация в България

### Изготвени от:

Фондация „ПроИнфо“

### Основани на:

427 граждански мнения и предложения, събрани в рамките на краудсорсинг инициативата Цифровизация, която не забравя никого (IDEU) и последваща експертна систематизация и анализ, които обобщават гражданските предложения по темите образование, изкуствен интелект и иновации и цифрови политики

### До кого са отправени предложенията:

Правителството на Република България, общините, Европейската комисия, ГД „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“ (DG CONNECT), ГД „Заетост, социални въпроси и приобщаване“ (DG EMPL), ГД „Образование, младеж, спорт и култура“ (DG EAC)

### Период на прилагане:

2026 – 2030

## Съдържание

### **Препоръки за публични политики – прилагане на гражданските и експертните препоръки за приобщаваща цифровизация в България ..... 1**

<b>1. Цифрови умения, образование и учене през целия живот ..... 2</b>	<b>2</b>
Желан резултат.....2	2
Отговорни институции.....2	2
Необходими действия.....3	3
Очакван ефект .....3	3
<b>2. Цифрови публични услуги, изградени според потребностите на гражданите ..... 3</b>	<b>3</b>
Желан резултат .....3	3
Отговорни институции.....3	3
Необходими действия.....4	4
Очакван ефект .....4	4
<b>3. Приобщаване и достъп до цифровата среда ..... 4</b>	<b>4</b>
Желан резултат .....4	4
Отговорни институции.....4	4
Необходими действия.....4	4
Очакван ефект .....5	5

<b>4. Равен достъп и участие на жените в цифровия сектор .....</b>	<b>5</b>
Желан резултат .....	5
Отговорни институции.....	5
Необходими действия.....	5
Очакван ефект .....	5
<b>5. Цифрови умения и квалификация на публичната администрация .....</b>	<b>5</b>
Желан резултат .....	5
Отговорни институции.....	6
Необходими действия.....	6
Очакван ефект .....	6
<b>6. Връзка образование – бизнес – иновации .....</b>	<b>6</b>
Желан резултат .....	6
Отговорни институции.....	6
Необходими действия.....	6
Очакван ефект .....	7
<b>7. Управление, участие и доверие .....</b>	<b>7</b>
Желан резултат .....	7
Отговорни институции.....	7
Необходими действия.....	7
Очакван ефект .....	7
<b>8. Интеграция на България в инструменти на ЕС за иновации.....</b>	<b>7</b>
Желан резултат .....	7
Отговорни институции.....	8
Необходими действия.....	8
Очакван ефект .....	8
<b>Заклучителни изводи за публичните политики .....</b>	<b>8</b>

## 1. Цифрови умения, образование и учене през целия живот

### Желан резултат

**Създаване на функционираща и устойчива национална система за цифрова и AI грамотност, обхващаща всички възрастови групи и социални слоеве.**

### Отговорни институции

- Министерство на образованието и науката (България)
- Министерство на труда и социалната политика
- Министерство на регионалното развитие
- Министерство на културата
- Общини
- Европейска комисия – Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“ (DG EAC) и Генерална дирекция „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“ (DG CONNECT)
- Университети и институции за обучение и квалификация на учители

### Необходими действия

- Въвеждане на задължителни стандарти за цифрова компетентност за всички учители.
- Реформиране на програмите за подготовка на учители с включване на приложна цифрова педагогика и AI грамотност.
- Създаване на национална програма за цифрова грамотност на възрастни, реализирана чрез общините и местни обществени центрове.
- Въвеждане на мобилни обучители по цифрови умения за малки населени места и отдалечени райони.
- Въвеждане на национална система за наблюдение на резултатите от обученията, а не само на броя на участниците.
- Използване на съществуващи читалища, пенсионерски клубове и други местни центрове като постоянни места за обучение по цифрови умения.
- Провеждане на редовни практически обучения (1–2 пъти годишно), насочени към работа с конкретни електронни услуги, включително:
  - плащане на местни данъци и такси;
  - проверка на осигурителен статус;
  - достъп до електронно здравно досие;
  - заявяване на удостоверения и други местни административни услуги.
- Определяне на възрастните хора в малките населени места като приоритетна целева група за обученията.

### Очакван ефект

Квалифициране на цифрово компетентни учители, изграждане на практически приложими умения на учениците и гарантиране на устойчив достъп до учене през целия живот за възрастни и уязвими групи.

## 2. Цифрови публични услуги, изградени според потребностите на гражданите

### Желан резултат

**Публични електронни услуги, които са използвани и достъпни за всички граждани, включително за възрастни хора и за лица с ниски цифрови умения**

### Отговорни институции

- Министерски съвет (България)
- Министерство на електронното управление
- Информационно обслужване
- Европейска комисия – Съвет „Оперативна съвместимост за Европа“ (Interoperable Europe Board)
- Общински администрации

#### Необходими действия

- Въвеждане на задължително тестване с реални потребители преди пускането на всяка публична електронна услуга.
- Включване на възрастни хора и жители на малки населени места в задължителните тестове за използваемост на ключови публични електронни услуги, като се гарантира, че услугите са:
  - написани на ясен и разбираем български език;
  - и са използвани с минимален брой цифрови стъпки.
- Стриктно прилагане на принципа „само веднъж“ (Once-Only Principle) във всички администрации.
- Прилагане на модела „Държавата като платформа“, чрез споделени бази данни и програмни интерфейси (API), като държавната цифрова инфраструктура се разглежда не като множество изолирани регистри и сайтове, а като единна цифрова система, върху която могат сигурно да надградят институции и доставчици на услуги.
- Осигуряване на пълно съответствие с Регламента eIDAS 2.0 и Акта за оперативна съвместимост за Европа, така че цифровите услуги на България да бъдат сигурни, оперативно съвместими и подготвени за трансгранично използване, позволявайки на граждани и институции да взаимодействат цифрово в целия ЕС без бариери.
- Създаване на местни точки за потребителска подкрепа в общините и обществените центрове.
- Гарантиране на възможност гражданите да получават услуги и с помощ на място, а не само чрез самостоятелно онлайн използване.

#### Очакван ефект

По-опростени, по-бързи и ползвачи се с пълно доверие публични услуги, с намалена административна тежест за гражданите и малките и средните предприятия.

### 3. Приобщаване и достъп до цифровата среда

#### Желан резултат

**Нито един гражданин да не бъде изключен от цифровия живот поради бедност, възраст, увреждане или място на живеене.**

#### Отговорни институции

- Министерство на труда и социалната политика
- Общини
- Европейска комисия – Европейски социален фонд плюс (ESF+) и Програма „Цифрова Европа“

#### Необходими действия

- Гарантиране на безплатен достъп до устройства и интернет за домакинства в неравностойно положение.

- Създаване на постоянно действащи пунктове за цифрова подкрепа в библиотеки, читалища и други местни центрове.
- Финансиране на целенасочени програми за приобщаване на ромските общности, на възрастните хора и на населението в селските райони.
- Осъвременяване и поддържане на съществуващите селски цифрови центрове, вместо създаване на нови паралелни структури.
- Гарантиране на безплатен Wi-Fi и достъп до общи устройства в читалищата и местните центрове.
- Използване на мобилни екипи за цифрова подкрепа, които да достигат до отдалечени села и до възрастни хора с ограничена мобилност.

Очакван ефект

Осезаемо намаляване на броя на гражданите, изключени от цифровата среда, по-широко използване на електронни услуги и реален достъп до права и възможности.

#### 4. Равен достъп и участие на жените в цифровия сектор

Желан резултат

**Постигане на устойчиво и структурно равенство между половете в областта на образование по информационни технологии и заетостта в този сектор.**

Отговорни институции

- Министерство на образованието и науката
- Министерство на икономиката и индустрията
- Министерство на труда и социалната политика
- Европейска комисия – Стратегия за равенство между жените и мъжете

Необходими действия

- Създаване на национални менторски програми за момичета и жени в сферата на информационните технологии и STEM дисциплините.
- Осигуряване на стипендии и грантове за преквалификация за жени, насочващи се към ИТ професиите.
- Въвеждане на целеви показатели за равенство между половете в рамките на Европейските цифрови иновационни хъбове (EDIH), програмите за финансиране на стартиращи предприятия и публично финансираните проекти в областта на изкуствения интелект.

Очакван ефект

Увеличаване на участието на жените в ИТ професиите и иновациите.

#### 5. Цифрови умения и квалификация на публичната администрация

Желан резултат

**Публична администрация с адекватни цифрови умения, която работи ефективно и е насочена към реалните потребности на гражданите.**

Отговорни институции

- Министерски съвет
- Всички министерства, агенции и общински администрации
- Институт по публична администрация

Необходими действия

- Въвеждане на задължителни изисквания за цифрова компетентност при назначаване на държавни служители.
- Превръщане на цифровите умения в официален критерий за оценка на работата на институциите.
- Осигуряване на непрекъснато обучение по изкуствен интелект и работа с данни за служителите в публичната администрация.
- Обучение на общински служители в малките населени места за активно подпомагане на гражданите при използване на:
  - местни електронни услуги;
  - платформи за данъци и социално осигуряване;
  - здравни портали.
- Измерване не само на внедряването на системи, но и на реалния брой граждани, подпомогнати при извършване на конкретни цифрови административни действия.

Очакван ефект

По-бързи услуги, по-малко грешки и по-ниски административни разходи.

## **6. Връзка образование – бизнес – иновации**

Желан резултат

**Образование, което води пряко до реализуемост на пазара на труда и до развитие на цифрови иновации.**

Отговорни институции

- Министерство на икономиката и индустрията
- Министерство на иновациите и растежа
- Министерство на образованието и науката
- Браншови и бизнес организации
- Европейска комисия – мрежа на Европейските цифрови иновационни хъбове (EDIH Network)

Необходими действия

- Въвеждане на задължителни менторски програми и обучение чрез работа по реални проекти съвместно с бизнеса.

- Осигуряване на прозрачен мониторинг и оценка на програми като „Бизнесът преподава“.
- Ранно въвеждане на критично мислене и приложими цифрови умения в образователната система.

#### Очакван ефект

Намаляване на несъответствието между търсените и придобитите умения и създаване на по-силна верига между образование, иновации и цифрова икономика.

## 7. Управление, участие и доверие

#### Желан резултат

**Трайно и ефективно участие на гражданите в изработването на политики в областта на цифровото развитие.**

#### Отговорни институции

- Министерски съвет
- Народно събрание
- Европейска комисия – рамка за управление на Цифровото десетилетие (Digital Decade Governance)

#### Необходими действия

- Институционализиране на граждански панели за съвместно създаване на политики в областта на цифровото развитие.
- Формализиране на ролята на гражданските организации в управлението на цифровите политики.
- Обвързване на националното планиране с Рамката за управление на Цифровото десетилетие.
- Организиране на местни публични обсъждания с участието на журналисти в селските райони, насочени към:
  - разпознаване на фалшиви новини;
  - предпазване от онлайн финансови измами;
  - проверка на достоверна здравна информация.
- Използване на тези формати за изграждане на доверие в цифровото участие, а не само в самите услуги.

#### Очакван ефект

По-висока легитимност на цифровите реформи, засилено обществено доверие и по-силно чувство за обществена ангажираност и съпричастност към процесите на цифрово управление.

## 8. Интеграция на България в инструменти на ЕС за иновации

#### Желан резултат

## Реално икономическо и социално въздействие от инвестициите на ЕС в цифрови технологии.

### Отговорни институции

- Министерство на иновациите и растежа
- Европейска комисия – Генерална дирекция „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“ (DG CONNECT)
- Структури на Европейските цифрови иновационни хъбове (EDIH) и Европейските консорциуми за цифрова инфраструктура (EDIC)

### Необходими действия

- Осигуряване на участие на България в Европейски консорциуми за цифрова инфраструктура (EDIC).
- Превръщане на резултатите от Европейските цифрови иновационни хъбове (EDIH) в реални национални пилотни инфраструктури.
- Определяне на измерими национални ключови показатели за изпълнение (KPI) за дейността на иновационните хъбове.

### Очакван ефект

По-бърз трансфер на технологии към малките и средните предприятия и публичните услуги.

## Заклучителни изводи за публичните политики

Резултатите от инициативата за събиране на граждански мнения и предложения IDEU показват ясно, че **предизвикателствата пред цифровата трансформация на България не са преди всичко технологични, а човешки, институционални и организационни.**

Анализът на мненията и предложенията на 427 граждани, систематизирани и превърнати в политики от експерти, води до еднозначен извод: **цифровизацията дава резултати, само когато гражданите разполагат с нужните умения, публичните институции имат капацитет да ги подкрепят, а публичните услуги са проектирани, изхождайки от реалните нужди на ползвателите.**

Във всички тематични области гражданите поставят на първо място практическите цифрови умения, достъпните публични електронни услуги, наличието на местна експертна помощ и доверието, а не просто съществуването на онлайн системи. Трайни дефицити в обученията в цифрови умения, в системите за учене през целия живот и квалификацията на служителите в публичния сектор продължават да ограничават участието в цифровата икономика, достъпа до публични услуги и доверието в цифровото управление — особено сред възрастните хора, жителите на малките населени места и уязвимите групи.

От гледна точка на бизнеса и малките и средни предприятия, препоръките подчертават необходимостта от устойчив поток от кадри с цифрови умения, по-силна връзка между образованието и икономиката и публична администрация, която да

функционира ефективно в цифрова среда. Европейските инструменти за иновации могат да имат реален икономически и социален ефект, само ако бъдат подкрепени ефективно на национално ниво, с ясни показатели за резултатност и с интеграция в реални административни и бизнес процеси.

Затова политиките, предложени в рамките на IDEU, поставят реформата в образованието, ученето през целия живот и повишаването на квалификацията на служителите в публичната администрация в центъра на приобщаващата цифровизация. Също толкова ключово изискване е публичните дигитални услуги да бъдат използвани и достъпни за всички граждани, включително чрез подпомаган достъп и задължително тестване с реални потребители преди въвеждане в експлоатация.

В периода 2025–2030 г. напредъкът ще зависи от координирани действия на местно, национално и европейско равнище: местни структури, които осигуряват достъп и подкрепа; национални реформи в образованието, публичните услуги и управлението; и европейски рамки, които съгласуват финансирането, стандартите и целите на цифровата политика. Приобщаващата цифровизация няма да бъде постигната чрез технологии сами по себе си, а чрез последователни инвестиции в хората, уменията и доверието, като гражданите и икономиката бъдат изходната точка при формирането на цифровите политики.